Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
torstai 19.09.2024 klo 12:15

Asia: VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Osastopäällikkö Juha Savolainen
Kehityspoliittinen osasto
Ulkoministeriö
keo-01@gov.fi

1) Naisten ja tyttöjen oikeudet ja asema Suomen vahvuusalueena kansainvälisessä työssä

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko sekä ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko antavat Suomelle vahvat toimintalinjat naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman edistämiseksi. Suomella on luonteva, vuosikymmeniä kestänyt rooli sukupuolten tasa-arvon, naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman puolustajana osana ulkopolitiikkaa. Oma menestyksemme perustuu yhdenvertaiseen osallistumiseen yhteiskunnassa. Suomi jatkaa pitkäjänteistä työtä naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistämiseksi globaalisti. Tuemme tyttöjen ja naisten koulutusta, naisten ihmisarvoisia työpaikkoja sekä poliittista ja taloudellista osallistumista. Edistämme sukupuolten tasa-arvoa myös kehityspoliittisessa sijoitustoiminnassamme.

Työlle on tarvetta, sillä naisten ja tyttöjen oikeudet ja asema sekä sukupuolten tasa-arvo ovat jatkuvan kiistelyn alla ja niistä on haastavaa sopia niin YK:ssa, EU:ssa kuin muillakin monenkeskisillä foorumeilla. Käytännön tasolla kestävän kehityksen indikaattorit mm. äitiyskuolleisuuden ja sukupuolittuneen väkivallan osalta ovat edelleen kaukana vuoden 2030 tavoitteista. Ratkaisuja tarvitaan niin perinteisiä kehitysyhteistyön keinoja käyttäen kuin erityisesti vahvistamalla yksityisen sektorin toimijoiden roolia naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman edistämiseksi. Tässä Suomella on tarjottavana mm. teknologiaan ja innovaatioihin liittyviä ratkaisuja, jotka edistävät suomalaista vientiä, mutta myös sukupuolten tasa-arvon edistymistä kehittyvissä maissa.

Tuki naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman edistämiseen kanavoituu osana Suomen kehitysyhteistyörahoitusta. Tällä hallituskaudella edistetään läpileikkaavasti naisten ja tyttöjen oikeuksia kehitysrahoituksessa ja kehitysyhteistyöhankkeissa kansainvälisten ja EU-tavoitteiden mukaisesti. Suomi jatkaa tukeaan YK:n tasa-arvojärjestölle (UN Women) ja YK:n väestörahastolle (UNFPA). Suomen vahva rooli UN Womenin Generation Equality -kampanjan tasa-arvoa tukevan teknologian ja innovaatioiden ryhmän johdossa jatkuu, mikä tarjoaa myös hyviä tilaisuuksia edistää suomalaisen osaamisen markkinointia kansainvälisesti. Suomessa on vahvaa ja kiinnostavaa osaamista Femtech-sektorilla. Tästä esimerkkinä ovat mm. Bayer Suomi, jonka tuotteet ovat keskeisiä myös YK-hankintojen näkökulmasta.

Sukupuolten tasa-arvo ja naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman edistäminen eivät toteudu ilman seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja –oikeuksia (SRHR). Selontekojen valossa jatketaan työtä myös seksuaali-ja lisääntymisterveyden ja –oikeuksien (SRHR) edistämiseksi, erityisesti seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluiden lisäämiseksi ja sukupuolittuneen ja seksuaalisen väkivallan kitkemiseksi. Tätä työtä edistävät erityisesti YK-järjestöjen lisäksi suomalaiset järjestöt ohjelmatuki-instrumentin kautta.

Suomi on vastannut hätään Ukrainassa Venäjän hyökkäyssodan alusta alkaen. Uuden hallitusohjelman myötä Ukraina on suurin kehitysyhteistyömäärärahoja vastaanottava maa. Suomi huomioi naisten ja tyttöjen oikeudet kaikessa kehitysyhteistyössä Ukrainassa läpileikkaavasti. Suomi tukee Euroopan neuvoston Ukrainan-toimintaohjelmaa Suomen tuen painopisteen ollessa sukupuolten tasa-arvossa ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanossa. Suomi tukee konfliktiin liittyvän seksuaalisen väkivallan uhreja osana Partnership Fund for Resilient Ukraine (PFRU) –rahaston työtä sekä kansalaisjärjestöhankkeiden kautta. Hankkeiden kautta mm. pyritään mahdollistamaan uhrien ja heidän läheisten pääsy tukitoimien piiriin, koulutetaan terveydenhuollon ammattilaisia ja sosiaalityöntekijöitä tukemaan seksuaalisen väkivallan uhreja psyykkisistä ja lääketieteellisistä traumoista toipumisessa.

Suomen tavoitteena on humanitaarisessa avussa vähentää seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa sekä mahdollistaa seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien toteutumista. Ukrainassa Suomen tukeman YK:n humanitaaristen asioiden koordinointitoimiston (OCHA) tekemässä työssä otetaan huomioon sukupuolten tasa-arvo ja pyritään edistämään sen valtavirtaistamista. OCHA tukee myös naiskansalaisjärjestöjen työtä. Ukrainan osalta nyt suunnitteilla olevassa jälleenrakennusvaiheessa prioriteettina on huolehtia siitä, että sukupuolten tasa-arvo ja naisten ja tyttöjen oikeudet ja asema huomioidaan kaikkien hankkeiden suunnittelussa opetus- ja oikeusvaltio- sekä energia- ja ympäristösektoreilla.

2) Moderni, kokonaisvaltaisempi kehityspolitiikka

Kehityspolitiikan osalta hallituksen kesällä julkaisemat ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko sekä kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko täydentävät toisiaan. Yhdessä ne antavat vahvan, yhtenäisen viestin kehityspolitiikan roolista ulkopolitiikassa. Suomen kehityspolitiikka perustuu YK:ssa yhteisesti sovittuihin kestävän kehityksen tavoitteisiin. Kehitysyhteistyön painopisteet ovat naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien, seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistaminen sekä koulutus ja ilmastotoimet. Suomi toimii pitkäjänteiseen ja vahvaan arvopohjaan nojaten.

Kehityspolitiikassa on pitkään ollut käynnissä muutos avunantaja-vastaanottaja -suhteesta tasavertaisiin kumppanuuksiin. Suomen tavoitteena on rakentaa kehittyvien maiden kanssa tasavertaisia ja kestäviä kumppanuuksia, jotka perustuvat molemminpuoliseen hyötyyn ja kunnioitukseen. Suhteita tarkastellaan aiempaa kokonaisvaltaisemmin ja samalla tuodaan esiin suomalaista toimijuutta ja lisäarvoa. Agenda koskettaa Suomen ulkosuhteita laajasti valtaosan maailman maista lukeutuessa kehitysrahoituksen piiriin.

3) Kehitysyhteistyön jatkuvuus toteutetaan keskeisten kumppanien kautta

Osa Suomen kehitysyhteistyön määrärahoista kohdennetaan yleistukena YK:n kehitysjärjestöille sekä kansainvälisen humanitaarisen järjestelmän kautta haavoittuvimpien auttamista painottaen. Suomi on merkittävä yleistuen rahoittaja sekä YK:n tasa-arvojärjestölle UN Womenille että UNFPA:lle. Myös tuki kansainvälisille kehitysrahastoille sekä suomalaisille kansalaisjärjestöille kohdistuu merkittävissä määrin köyhimpiin maihin.

Tehtyjen sopeutusten valossa näiden keskitettyjen rahoituspanostusten strateginen merkitys kasvaa. Suomi vaikuttaa johtokuntatyössä kansainväliseen oikeuteen perustuvaa järjestelmää tukien.

YK-järjestelmältä edellytetään tuloksellista toimintaa ja rahoituksen kanavoitumista maatasolle valvotaan. Suomi painottaa järjestöjen riskienhallinnan kehittämistä. Yleistuki mahdollistaa profiloitumisen maatasolla Suomelle keskeisissä teemoissa, kuten naisten poliittinen osallistuminen ja vammaisten henkilöiden oikeudet.

4) Rahoituksen laajempi vaikutus mahdollistetaan yhteistyöllä

Kehitysavun osuus kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa on parhaimmillaan muita rahoituslähteitä tukeva. Suomi käyttää jatkossa osan kehitysmäärärahoistaan katalyyttisesti kohdentaen rahoitusta yksityissektorin yhteistyön kautta maihin ja toimialoihin, joissa on mahdollista saada yritykset ja yksityinen rahoitus mukaan työhön. Työtä ei tehdä yksin Suomena, vaan osana EU:ta sekä USA:n ja muiden samanmielisten rahoittajien kanssa. Suomi edistää maatasolla kehitys- ja vientirahoituksen koordinoitua käyttöä, ja kansallisesti yhteistyön tulee olla saumatonta ulkoministeriön ja muiden Team Finland -toimijoiden kesken yrityskentän osallistamiseksi.